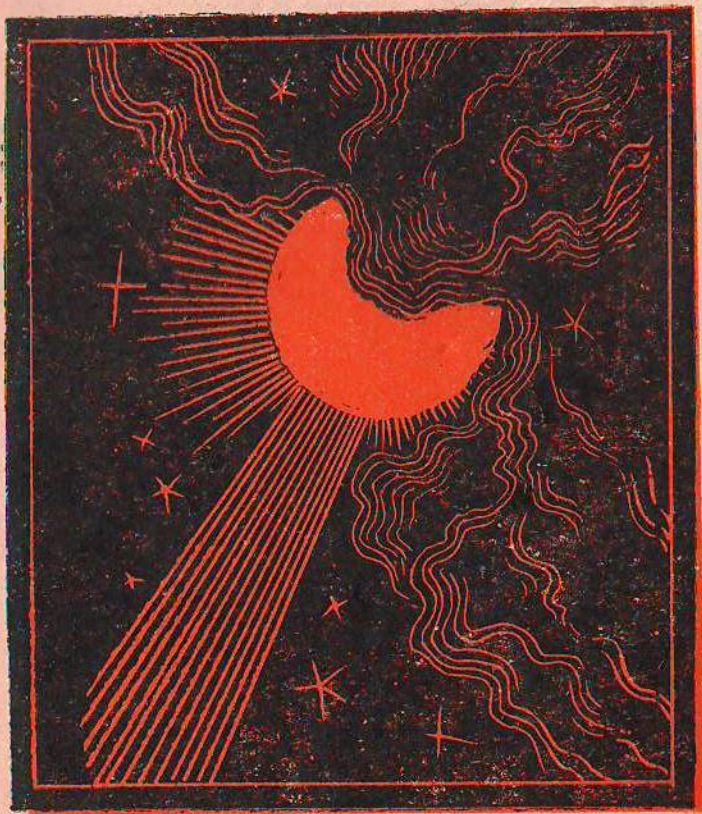

413001
B-22

Б. РАХИДОВ

A-PDF Merger DEMO. Purchase from www.A-PDF.com to remove this text.

ЖАҚТЫ ЖУЛДЫЗЛАР

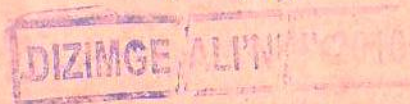
84(58-64)
B-22.

ЕРКИН ВАХИДОВ

ЖАҚТЫ ЖУЛДЫЗЛАР

қосықлар

„ҚАРАҚАЛПАҚСТАН“ БАСПАСЫ

1983—жыл

Е. Вахидов. Жакты жұлдызлар. Қосық-
лар. Нөкис; Қарақалпақстан, 1983, 92-бет.

С (УЗ) 2

В-30

«... Қолыңыздағы топламға кирген қосықлардың көпши-
лиги жолларда дәреген...» деп жазған еді автор усы топлам-
ның өзбекше басылыуының алғы сөзинде.

Өзбекстан Ленин комсомолы сыйлығының лауреаты, бел-
гилі шайыр Еркін Вахидовтың шығармалары қарақалпақ ки-
тап оқыушыларына кеңнен таныс. «Жакты жұлдызлар» ар-
қалы шайыр оқыушы жүрегине жактылық куйыуға талпы-
нады.

Өзбекшеден аударғанлар: **Ғ. Сейтназаров**
С. Қәллибаев.

© Издательство „Еш гвардия“ 1978

Қарақалпақшаға аудармасы

В — 4702570200—059 37—81.
М—357/04/—83

795

© „Қарақалпақстан“ баспасы, 1933

* * *

Әй, мен билген,
билмеген дүнья!
Мынау жерден космосқа шекем
Хәм де мәлим,
хәм тилсимли екен
Сыры қолға тиймеген дүнья.
Мен сениң
бир бөлшегің толық,
Ой,
жигер,
жан,
бир дене болып
Жаралыппан,
жасап атырман,
Тиршилик—дәрья тасып атырған.
Жүрмен өмир, ойларым менен,
Сол дәрьяның бойлары менен.
Қосық айтсақ нәшеси жасау,
Ойға батсақ нәшеси—жасау,
Қайсысы шын өмир—
билмеймен.

Қушағымды елиме аштым,
Хош кеуілди самалға шаштым.
Бирақ,
туңғыш азапларымды
Сауға етип жанға бермеймен.

МАҚТАНЫШ СЕЗИМИ

Ойласам, жәханның жартысын шығыппан гезип,
Көпті көрген өмірімнің жарты жолы артымда.
Қайда жүрсем әуеле бір ойды жүрдім сезип,
Сол сезім жолдас болды бул гезбе хаятымда,
Бул сезім—Ұатан улының мақтаныш сезими зор.
Бул сезім—бір өмірлік жолдасым болады ол.

Бир жағы Балтық бойы, бир жағында Сахалин,
Күни батпас түнлерди көріп жүрдім көп айда,
Мақтана йын, мақтанбайын Ұатанның төрт тәрепин
Гезип, уллылығын сезип жүрдім хәр жайда.
Қайда барсам, жүрегимди зор мақтаныш кернеди
Өзбек улы боламан деп кеулим шалқып өрледі.

Искендер Ұатанынан Ваймар жерине жеттим,
Бир шети Франция, Болгарияда гүл тағып,
Шығыс Монреалдан Ванкувер елине өттім
Америка журтын гездім ортасынан қақ жарып,
Қайда болсам, зор мақтаныш сезімге толып жүрдім
Уллы Совет елинің перзенти болып жүрдім...

Әй, сен мениң Ұатаным, бахтымның аспанында
Ай болып, қуяш болып күліп турар болсаң сен,
Уллы Ильич баслаған бахытлар тасқынында
Теберик алпыс жасқа толып турар болсаң сен,
Сениң менен жүрегім мақтанышка толады
Сол мақтаныш ушын саған сансыз алғыс боладур.

Өз елинің тарихын билмес бала болама?
Өткен күнлер кітабы даңқыңды егер баян.
Алпыс жыл тарих ушын үлкен заман болама?
Ким едік биз, ким болдық әлемге болды аян.
Машақатлы, бахытлы тағдйиріңе қарайман,
Мақтаныш сезиміне өмірімди орайман.

Адамлар бар жаҳанда бийнәсіп бул сезімнен,
Хеш адамның басына түспесін бул көргілік,
Келер болсаң дүньяға Ұатан сүйіп көзіңнен
Елін болсын асқардай арқа сүйер мәңгілік.
Мың шүкірлік етемен мениң сондай елім бар,
Жүрегіме мақтаныш отын жаққан жерім бар.

Революция Ұатанысан, Ленин мәмлекетісең,
Азатлық сүйген елдерге шам-шырақтай даңқын бар.
Туұысқанлық мәканысан, дослықтың шәукетісең
Дүнья жүзи мақтағанда мақтаныуға хақым бар.
Аспан мениң қиялымнан бәлент емес, бул демек,
Тақыяма уқсап турған қуяш та дөп-дөнгелек.

Кексе дүнья нешше нызам, нешше, дәстүр көрген
ғой

Хәр шах өзін әдилмен деп қулақларға қуяды.
Қайсы журтта иске асты тап мынадай зор талап
Миллионлардың мийнеті, миллонлардың қыялы.
Усы дәстүр кітабында мениң де тілегім бар
Мақтаныш туйғысында талұаслы жүрегім бар.

Өмір океанында журтың үлкен кемедур
Кемедегі адамлардың жаны бир, иманы хәм.
Қырғын, апат, топанның не екенін билип жүр,
Тынышлық қушағында көрсе өзін, дүньяны хәм
Пүткіл әлем биледи, биз тынышлық қорғанын
Қандай бахыт усындай елдің улы болғаным.

Ұатаным, өткенлердің өлмеген рухы билсин,
Сағындым шын жүректен алыста сени сүйіп,
Кеуилимнің байлығы ойларым гүә болсын
Турман нурлы күнлерде топырағыңа басымды ийіп,
Аман бол, туўған елім, қууанышым, тілегім
Аман болсын мақтаныш—жүректегі тирегім.

МӘҢГИЛИКТИҢ ЕЛИҰ ТӨРТИ

(В. И. Лениннің 108 жыллығына)

Көсем және
Елиұ төрт жас
Бұл дүньяда жасады.
Мәңгиликтен
Анаұ куяш
Елиұ төрт жыл санады.

Тиришиликтің
Елиұ төрти
Нурлы тарийх пәрманда,
Уллы ислерде
Гүреслерде
Өтті уллы әрманда.

Тиришиликтің
Елиұ төрти
Куұғын көрип, урысқан,
Жана дүнья
Дөретти ол
Әрманға уқсас гүлистан.

Усы мениң
Елим эне
Айдай толып, тасады,
Екинши рет
Ильич және
Елиұ төрт жыл жасады.

Мәңгиликтің
Елиұ төрти
Миллионларды жәмледі.
Мийнет бахыт,

Парахатшылық
Халқымызға тән еді.

Елиұ төрт жыл
Уйқыда ол,
Ел меҳири оған дауалы,
Хәр бир әулад
Уллы Ленин
Өмириниң дауамы.

ЖАҚТЫ ЖУЛДЫЗЛАР

Тереземнен түскен жипек нур
Қус жолындай жақтыланып тур.
Ойлап тұрсам нур ишінде мол
Мың-мың атом сарсаң болып жүр.
Хәр бир атом бәлким әлем ол,
Бәлким басқа, басқа ықлымдур.

Көнип сонда өз тәғдирине
Мың-мың ықлым турғанда не бир,
Бәлким сонда, соның биринде
Турған шығар келешек өмир.

Адамлар дос табыұды ойлап,
Жалғызсырап бул тар дүньяда.
Жулдызларға кемелер жоллап,
Өмир ізлеп ушар ҳауаға.

Қус жолында гүлзардай алыс,
Өзи киби биреу турма екен.
Инсан көкти гезер бийтаньс
Қыялында белгисиз мәкан.

Ол билмейди қыялында жоқ,
Әуереленип ойлаған емес,

Ол излеген өмир усы шок,
Нурлар менен бирге жүр елес.

Өзге өмир мүмкин тыныш түн,
Қамыслардың шаўқымы шығар,
Таң сәхәрде шығажақ күннің
Шапағындай жалынлы болар.

Шәрт емес ғой аспанға күнде,
Кемелерди әуерелеу босқа,
Адамлардың өз жүрегінде
Жасап атыр жұлдызлар басқа.

Шарқыпәлектің көп жерлерине
Пикир менен жетеди инсан,
Не барлығын өз жүрегінде
Билмей өтип кетеди инсан.

Ол жасайды сырлар қойнында
Хәр жаңалық табыстың көзі,
Оның өзі бір сырлы дүнья,
Дүнья болса атомның өзі.

Тереземнен түскен жипек нур,
Қус жолындай жақтыланып тур.

БИЗ ИСЛЕП АТЫРМЫЗ.

—Сөзің болса

сорай бер меннен,
Микрофонды қой, хабаршы иним,
Менің ушын темирге сөйлегеннен,
Аңсат кетпен менен жер шапқан күнім.
Бизиң исимизди

„берекет“—дедің

„Дала палұанлары“ атадың бизди,
Марапатламай-ақ иркилер едің
Билсең кеўилимизди,

әдетимизди.

Бизге туўра келмес

„шабандоз“ сөзи,

„Жанкүйер“ дегенің ерсилеу бираз.
„Женистің бәйгисін алыу“ не өзі?
Биз ислеп атырмыз

бул мийнет, ырас.

Дурыс,
Биз көпшиликтен ерте турамыз
Басқалардан

кешлеу жатамыз бирақ.

Жазы-қысы атызларда жүремиз—
Сенің сөзің менен айтқанда, шырақ.
Пахтакеш кәсібіннің мүйизи де жоқ,
Бирақ,

мийнетимиз өзгеше бираз,
Қолымыз қабарған,

жұмыс таўсылмас,

Биз ислеп атырмыз,
Бул мийнет, ырас.
Кәсіптің оңайы жоқ,

истің аңсаты.

Накыл бар:

Тәшўишсиз болмайды өнер,
Кімнің шиірін болса егерде жаны
Хәр кәсіп көзіне қыйын көринер.
Тиришилик дегенің өзі болмайды,
Аспаннан түспейди

шегип жатсаң нас.

Бираз жан қыйналса адам өлмейди,
Биз ислеп атырмыз,
Бул мийнет ырас.

„Баба дийхан“ емес
жай бир дийханбыз,
Соның ушын гәптиң туұрасы мақул.
„Пахта ышқы“ дедін
жоқ бул ышқы емес,
Пахта қыз емес. яки қызыл гүл,
Ол маңлай тери
машақат, гүрес.
Желкедеги жүк бул—бизлерге мийрас,
Пал хәрреге мақтау сөз керек емес.
Биз ислеп атырмыз,
бул мийнет рас.
Атыз таза хауа сениң ойында
Тек ғана мөлдир суу,
көк-көмбек дала.
Техника, химия,
илим бар онда,
Пахтазар бул күнде бир завод, қала.
Биз хәм
ойлағанға,
рабочий адам,
Етек—жеңлер май-май
моторға ықлас.
Бирақ, биз ырзамыз сонысына хәм,
Биз ислеп атырмыз
Бул мийнет рас.
Илим өз жолына,
пахтаға сергек
Илимиғайып дегеннен
сезги хәм керек.
Бир күн ерте ексең ерте болады,
Бир күнге кешиксең
кейин қалады.
Темиршиден емес дийханнан шыққан
Нақыл бар.

„Темирди қызғанында бас“.
Көзимиз үйренген
жүрек шыныққан,
Биз ислеп атырмыз
Бул мийнет рас,
„Егис нәшеси“ дейсең
емес ол рәхәт.
Билмек болсаң,
сезбек болсаң, жүр.
Күн бойы демеймен,
бир-еки саат
Лала ашылғанда, күнде тура тур.
Бул ис „полат атты ойнатыу“ емес
Шын гәпти айта бер,
шынылық уялтпас.
Атызда шаң жутыу бул ойлау емес.
Биз ислеп атырмыз
Бул мийнет рас.
Оқыдым, қосығың шықты газетте,
Жазыпсаң сен оны ойларға толып,
Суушы суу бойында
айлы ақ түнде
Сүйгенин күтеди
интизар болып.
Бир түн көрсең еди,
суушы мийнетин,
Айды жамбылша деп жүрмей сен бираз,
Жоғалтып сәхәрги уйқы ләззетин,
Биз ислеп атырмыз
Бул мийнет, рас.
„Үлкен миннетлеме“,
„ўәделер, антлар“—
Дийхан сөзи емес,—
көкирек кермеймиз.
Саррас мөлшерленген бизиң планлар,
Көзимиз жетпесе ўәде бермеймиз.

Хәр бир планымызда

тәжирийбе,

өмир

Хәр бир сөзимиз илимнің тийкары саррас,

Сизлер айткандай ис „ертек“ емес бил

Биз ислеп атырмыз,

Бул мийнет, рас,

Шигиттің сортынан,

Топырақ күши,

Таўдағы қарға шеккем есаплы

бирақ,

Тәбиятта ис көп бизлер күтпеген

Пахтаның жаўы көп досынан, шырақ,

Қурт түссе қол менен теремиз гейде,

Буршақлар бораны жаман жаўдай қас.

Таласып, келисип,

жаўа менен де,

Биз ислеп атырмыз

Бул мийнет, рас.

Гейде алжасамыз,

биз хәм адамбыз.

Қәтелик—тоннаны жексен етеди,

Райкомдағы гәплер, мысалы ийне-биз,

Сүйек-сүйегіңнен өтип кетеди.

Шыдаймыз,

Атадан қалған мал емес,

Өз мүлкимиз ушын

барлық сол талас,

„Ат туяғы атқа“ шыдамай болмас,

Биз ислеп атырмыз

Бул мийнет, рас.

Теримди айтпайман,

көбейеди гәп,

Гүзде келип, көрсең байқасаң бираз.

Баслықлар үйінде жатпас хәптелеп,

Жигирма төрт саат

секретарьға аз—

Терим, ол машақат,

куўаныш,

тәшўиш,

Пахта бәрха тегис

ашылып турмас.

Бәри бир,

терим хәм өзимиздің ис,

Биз ислеп атырмыз,

Бул мийнет, рас.

Хәр бир аўыр истиң рәхәти бар,

Хәр бири куўаныш

саўға етеди.

Атыңа қамшыны басып-басып қал,

„Хайт“ десең шаршағаның шығып кетеді.

Турмысымызды көрип турыпсан, әне

Дәулетимиз шалқыр, пейлимиз талўас.

Буның себебин мен

айтайын және

Биз ислеп атырмыз

Бул мийнет, рас.

Аўа ислеп атырмыз

өйткени мийнет

Өзбек даңқына зор даңқ қосады.

Ел гәзийнесине

енип берекет,

„Ақ алтын“ нан бәлент минар тасады.

Дүньяда барма екен

усындай гүрес?

Бирақ халқым қыйынлыққа мойымас.

Өмир жәннет емес,

ис дозақ емес,

Биз ислеп атырмыз,

Бул мийнет, рас.

Кемшилик жок,
 үйге келгенде мийман,
Бир кой сойыўға да жетер қурбымыз.
Тек бир тилегимиз—ел болсын аман,
Аман болсын бәрха
 ата журтымыз,
Саған айтатуғын сөзим сол,
 иним,
Шынын жаз, тартынба,
 шынлық айнымас,
Бәрин көрсин,
 билсин,
 анласын
Биз ислеп атырмыз,
Бул мийнет, рас.

ӘКЕ ТИЛЕГИ.

Тәәжип, жағамды услап қаламан,
Нәресте едимғой жақында өзим,
Бүгин қарасаңыз әке болғанман
Мениң хәм улым бар—үмит жулдызым.

Қалбим соғып турғой қурттай жүректе,
Тазадан өспекте қасылы-задым.
Демек, мениң өмирим даўам етпекте,
Демек, бул әлемде қалмақта атым.

Буннан әзиз не бар мен ушын бүгин,
Мейли, хәр сөзине пидадур жаным.
Дүньяда не болса ең татлы шийрин,
Ол ушын жеткерип беремен бәрин.

Кирпигине тозаң, қонбасын қайғы,
Бахыты кәмил болса нәсиби бийғам.

Келсе мен көрмеген өмир шадлығы,
Жетсе мен жетпеген нийетлерге хәм.

Бирақ, өмир бойы қайтпай шыдайма,
Жеңерме мийнетти, дәртлердің бәрин?
Билер ме екен ол недур бул дүнья,
Билер ме екен ол өмирдің қәдирын.

Улым, үмитлердің бағында хәр хал,
Қутлы пешананды сүйип. күлемен,
Бул әзиз басыңа ең жақты қыял,
Кеўлице пәкизе сезим тилеймен.

Сен өсип дәў жигит боларсаң бир күн.
Қалар жаслығың хәм ойын, ермеклер,
Дүньяны желкелеп көтеріў ушын,
Дүньяға келеди билсең еркеклер.

Ертенги күниңди ойлап хәзирден
Қуўаныш көркіне бәрин орайман.
Сени берген усы тәбият, жерден,
Сениң жүрегіңе жалын сорайман.

Мейли аўыр болсын сен таңлаған жол,
Мейли, бахыт келмесин қыйнамасаң жан.
Тек адам қәдирын билген адам бол,
Бол инсанның дәртін билерлик инсан.....

КӨК СӘЛЕҰ

Қалада тыныш гүз айлары,
Жағымлы түнлери сыр шертер.
Сыйқырлы тәбият ойлары,
Көшелер көк пенен сөйлесер.

Мен сол бир тилсимди сеземен,
Тынышлык койнында геземен,
Жулдызлар ертегин еситип,
Мысалы аспанда жүземен.

Шар тәреп шалыклап балкыўда,
Көшеде көринбес тири жан.
Жатқандай адамлар уйқыда,
Жок киби жаҳанда өмир хәм.

Ал бирак көшелер жап-жарык,
Хәтте терезелер шашар нур.
Уйқысыз күйгелек қыяллар
Хәр кеўил, хәр бир үй ояў тур.

Қуйылып адамлар көзине
Төрде көк экранның нурлары,
Хәммени қаратты өзине,
Қасқырдың қоянды қуўғаны.

Көшелер тым-тырыс, тым-тырыс,
Кеўиллер ой менен қулшынар.
Он алты бөлимли фильм-ис
Мийлерди шаршатып сыр қуяр.

Үлкеннің уйыйды жамбасы,
Балалар бас тартар аўқаттан,
Оқ тийип жығылар қурбашы¹
Штирлиц қутылар апаттан.

Бир жигит биреўдин койнынан
Келген яр еринин сорады.

1. Курбашы—баспашылардың баслығы.

Зыңгытып қуўыршақ-ойынын
Тигилип қызлар да қарады.

Негедур бәримиз хәр түнде
Тилсимге байланып қаламыз,
Мың сезим қубылып кеўилде
Күлемиз, жылап та аламыз.

Мен бүгин дүньяның жүзине
Бир қарап қояйын деп турман.
Салмалар, гүллердің өзине
Тигилип тояйын деп турман.

Бәлентте жұлдызлар жанып тур.
Дүньяда әжайып, кәрамат,
Аспаннан кеўлиме ағар нур
Бир салқын, бир татлы әлапат.

Мен жалғыз геземен далада
Тыныш түн әжайып талмайды,
Тек жым-жырт
терезе арқалы
Қәдимги көк сәўле парлайды.

АНА ТИЛИМ ӨЛМЕЙДИ.
A'liniyaz atı'ndag'i NİPI
Informaciyalı'q resurs weta'yl'

Шешен айтты:
Тәғдир бул,
Жер бетіндеги ана—
Тиллер жоғалар пүткіл,
Бир тил қалар дүньяда,
„Әй, сандалма, пәс түскил,
Қайдан шықты бул бирден“.
Деп Наўайы хәм Пушкин
Турып келди қәбирден.

INVENTAR №

ИИ. № 116349

Хәм қәхәрли,
Хәм хайран
Жетип келди хәммеси:
Данте,

Шиллер
хәм Байрон,

Тагор,
Бальзак,
Фердаўсий.

"Сандалама, бирадар,
Сөзиң епке келмейди",
Бәри деди барабар:
"Ана тилим өлмейди."
—Әй билгир тоқта, тыңла,—
Қолыңда мәй, сол әййям,
Фарсы тили ҳаққында
Рубайи айтты Хәйям,
Жүреги от, кеули нур,
Беранже тур тас-талқан:
—Хаў, не дедиң, бизиң тил
Жоқ боларма бир заман?

Неруда, Лорка турды
Сервантестин жанында,
"Ким, неге найза урды
Ана тиллер жанына"?

Фузулий:
—Әзербайжан—
Тили солмас гүл, дейди.
Хәмме айтар барабар:
"Ана тилим өлмейди".

Рәңберәң өнерли
Жасарып тиллер әлуан,

Болсын деп бәрхама нурлы
Мың жыллар еттик әрман.

Болмаўы ушын бийқәдир,
Тиллердиң сақлап даңқын,
Қәбирлер тыныш бәрхә
Қорғадық аманатын.

"Фауст" хәм жанды тасып,
"Хамса" да жалын атты,
Бир хаўаз таўлардан асып
Әлемди гүл жайнатты.

Бул хаўаз жаңлар бәрха,
Хеш ким оны бөлмейди.
Дейди жәхән.
Хеш кашан—
Ана тилим өлмейди.

ЖАС ШАЙЫРЛАРҒА

"Пах, сениң жаслығың менде болса ғой".

Ҳамид Ғулам.

Қызықпай-ақ қойың үлкен шайырға,
Сизлерге қызықсын үлкен шайырлар.
Устазлардан гөре йошлы жас жырга—
Шәкиртке көбирек бахыт интизар.

Еле жассызлар-аў,
Қосығыңыз қам.
Елдиң нәзеринен еле жырақсыз.
Бирақ

елге даңқлы шайырлардан хәм
Билиңлер, жүз ирет сиз шамшырақсыз.

Қосыққа хәйессиз,
Ис емес еле.

Сизлер қосыққа шын кеуіл бергенлер,
Өзлерің жасырын онда жүргенде
Панада турады бәрха мергенлер.

Парахатшылық шайыр кеуілінің сазы,
Ушқыр қыялларда уллы бахтыңыз,
Қонғансоң басыңа даңқтың гүлтажы.
Тәспи санауға да қалмас уақтыңыз.

Ол гезде көп болар жора-жолдасың,
Абырай, мәртебеде бәлент боласыз.
Қағаз, кәлемің де бір шетте қалып,
Кеше-тойлар менен хәлек боласыз.

Себеби адамлар шайыр дегенде
Кеуілге келеди пидайы бір мәрт,
Сиз бенен ишиу де бахыт биреуіге,
Бул бахыттан айырыу бизге емес шәрт,

Сизди талай сорап, шырылдар хәр күн
Бул дүньяның барлық қоңыраулары.
Сиз бенен ушырасу өткеріу ушын
Қоңсы бақшаның да жас әуладлары.

Қай жерге барсаңыз, „шайыр“, деп, сизің
Ел-журт гүзетеди кәдеміңизди.
Сиз тынлап жүргенде инсан жүрегін,
Изертлеуіге түсер адамлар сизди.

Бир күн әуметіңіз келер бийхесап
(Әумет дегени хәм дүньяда бар ау!)
Данышпан адамлар айтар:
Бул не гәп,
Усындай адам хәм жүрер ме жаяу.

Хәмелге минесиз,
Шалқып ис пенен
Хызметінде болар машина хәр күн.
Ерте алып кетсе кууат, күш пенен
Сүлдеріңди әкелип таслар кешқурын.

Қуслардай тынымсыз сиз ушып, қонып,
Дәураның әдиулеп бәлент жүзесиз.
Ақшамда қосықтың қәлемін жонып,
Докладқа сөзлерден маржан дизесиз.

Сиздегі жоқ нәрсе
Бул әлемде жоқ.
Хәр қалай жеткенсиз тилегиңізге.
Бирақ, жазылмаған қосығыңыз жоқ,
Күл болып төгілер жүрегіңізге.

Бир күн таңда
Аппақ шашыңды тарап,
Шәкіртлік мәхәлди күсеп басар ой.
Дейсиз сонда сиз жасларға қарап:
„Пах, сениң жаслығың мен де болса-ғой“.

Қызықпай ақ қойың үлкен шайырға,
Сизлерге қызықсын үлкен шайырлар.
Устазлардан гөре йошлы жас жырға—
Шәкіртке көбірек бахыт интизар.

ДАБЫЛ ҚАҒЫҢ

Дабыл қак;
Хәммени оятың,

Дабыл қак,
қалаға қышлаққа,

Хаўлыға
өрге тур,
топ атың,
Өрт кетти,
барлық жақ,
жанбақта,
Хаўазлар барынша бақырың,
Адамлар!
Я өмир,
Я өлим.
Зыванлаң!
ноль бирди,
шақырың.
Өрт деңлер,
тез келсин,
өрт бөлим.
Жар салың,
не болар халымыз.
Жанымыз
усап тур
қаңбаққа.
Жаҳанда
табылмас
малымыз—
Ұақытлар
жанбақта,
жанбақта.
Тоғайлар
жанса ғой
шабамыз,
Тынбаймыз
өртенсе
қырманлар.
Қай жақтан
не илаж
табамыз.

Ұақытқа
от кетсе
инсанлар!
Күн күйіп
баратыр
биз мәжилис
Курамыз
темеки
тутатып.
Сол түтин
ишинде
өмиримиз
Өмиримиз
жанбақта
күн өтип.
Бир жақта
биз жууап
бермеген
Мыңлағаң
сауаллар
жауып тур,
Хәтте биз
парақлап
көрмеген
Китапқа
жалынлар
шауып тур.
Кешеги зауықтан
басымыз
зырқылдап
Төсекте
жатырмыз
бир жақта.
Столдың
үстинде
шырқырап

Дөретпе
мийнетлер
жанбақта,
Райгазде
капыға
жазылған
„Бир ушқын—
бир өрттин
себеби“
Жарылып
кетіуіге
аз қалған,
Жанбақта
инсанның
жүрегі.
Жаман ғой
өрт деген
пәлекет,
Ол бизди ағаштай қырқады.
Адамның
ұақыты
берекет—
Неликтен
буншелли
бийкәдир?
Ақшамлар
көшелер
жақты ғой;
Жазыұлар
электрон
шырақта.
От пенен
ойнаұды
хәммен қой,
Түбинде

Бул дүнья
жанбақта!...
Биз болсақ
тамаша етемиз,
Тосықлар
қоймай
өрт жолың,
Қайқаңлап
берипте
кетемиз,
Шырпыны
баллардың
қолыңа!
Дабыл қақ,
хәммәни
шақырың!
Дабыл қақ
қала хәм
жан-жаққа!
Хауазлар
барынша
бақырың,
Ол түсти
барлық жак
жанбақта!
Адамлар,
уйқыдан
ояның,
Асығыс
илаж тап
тур жууыр.
Күйсе де
жүрегің хәм
жаның,

Тек аман
сақлансын
бул өмир!

ЖАЛГЫЗЛЫҚ КҮСЕҮИ

„Мени жалғыз қалдыр, досларым,
Шаршағанман,

бир дем алайын.
Кереги жоқ бүгін басқаның,
Өзим менен жалғыз қалайын.

Қәлемеймен,
хеш әўерелемен,
Менсиз өтсин бүгінше гүрриң.
Бир күн ғана қасыма келмен,
Бир күн ғана шақырмай турың.

Талыққанман,
тийди жаным,
Үлпетшилик, той-тамашалар,
Шаршағанман мени мийманға
Шақырыўшы дослар жоралар.

Керек емес усы ўақытта,
Бүгін маған унамас арақ,
Тост көтерип ойын-заўыққа,
Қосық оқыў жақпайды бирақ.

Қойың,
бүгін жүремең шетте,
Бола алмайман сиз бенен бирге.
Жазылысып мен шын жүректен,
Қала алмайман сиз бенен бирге.

Бүгін маған тынышлық керек,
Жым-жырт ғана мүйеш кәләймен.
Тек тынышлық кәлеп тур жүрек,
Сизден бүгін соны тилеймен:

Мени жалғыз қалдыр досларым,
Шаршағанман

бир дем алайын,
Кереги жоқ бүгін басқаның,
Өзим менен жалғыз қалайын.

Әх,досларым,
Бир мәхәл келип,
Усындай сөз айтсам егер мен.
Исенбеніз садалық қылып,
Айтылмайды бул сөз жүректен.

Жүр дең мени сондай ўақларда,
Кулақ салмаң,
сөзлерім жалған.

Жалынсам да
Тонкылдасам да,
Қалдырмаң сиз мени хешқашан.
Жалғыз таслап, телмиртип жырақ
Көзлеримди муңлы талдырмаң.
Мейли,

Мени өлтириң
бирақ,
Дослар, хәргиз жалғыз қалдырмаң.

ТАҰ БҮРКИТИ

Таў бүркити көкте жалғыз,
Ушып жүр еди.
Қанатлары қушағында

Гирбиңсиз аспан.
Жалғызлықта күнлер бир-бир
Өтип тур еди,
Таң жұлдызын көріп қалды.
Шұғыла шашқан.

Мың түрленип турған еди
Шолпан алдында,
Сол бүркіт бос әуереленип
Елес қумайды.
Бир сырлы от алауланyp
Сонда қанында
Жетемен деп бәлент көкке
Бүркіт зуұлайды.

Ушып кетти тоғайларды
Тауларды таслап,
Жолға жайған тахтай киби
Булытлар қалды.
Уша берди сағ сайын
Жерден алыслап,
Ғайып болды жер хәм жәхән,
Көзлери талды.

Мәлим емес оған дүнья
Түпсиз екени,
Дүнья кеңдур, жұлдыз жырақ
Өмир жетпейди.
Ана бүркіт айтқан бирақ
Оған бир күни:
—Умтыла бер, умтылыұ хеш
Босқа кетпейди.

Ол қуұанды: өмириме
Мәни кирди кең,

Қанатына қуұат питти,
Нурланды көзим.

Мени жалғыз таслап қойып
Қайда жүрдің сен,
Қайда едің, әй әрманым,
Мениң жұлдызым.

Уша берди, уша берди,
Талды қанаты.
Жұлдызлар тур қарсы алдында
Бәлким ойланып,

Күши питти, тамам болды
Соңғы сааты
Жыламсырап шаңқылдады
Басы айланып.

Пүткіл аспан жаңғырады
Сол зарлы сестен
Соң тағыда жайып салып
Үлкен кулашын,
Ах,—деди де нешше жыллар
Көкги гүўлеткен,
Қаза болды, бәлент шыңға
Урып ол лашын.

Соннан берли таң жұлдызы
Нурланса жалғыз,
Соннан бери бәлким ойлы,
Муңнан айнымас.
Шың үстінде бир тоқтаұды
Умытпас хәргиз,
Көзлеринде жаұдырайды
Бәрхә тамшы жас.

ТЕМИР ДАНЫШПАНЛАР

Академик Васил Қабуловқа

Бул—

Кибернетика—институты,
Тилсим, жаңалықтың мәмлекетидур.
Жеңимпаз,

Жетилген

илимлер журты,

Темир данышпанлар салтанаты тур.
Бул жерде ойлардың тезлиги нурдай,
Ал

мынаў

көримсиз бир курамадан—
Биз бирди екиге қосып үлгермей
Миллиардты миллиардка
қосар бир адам.

Ойлар қутысында

Космос сыры бар,
Оларды нурландырар темир данышпан.
Жер түбине солар сәўле таратар,
Толқынды улайды олар аспаннан.
Мынаў шенбер

„Каисса— 90“

„ЧС—7“ менен шахмат ойнайды,
Мынаў сандық болса

үш күннен бери

Болашақ қалаға план ойлайды.
Сүүретши

жайнатып нейлон көзлерин,
Түрли бояў менен сүүрет салады.
Мынаў— аудармашы,

Хәр қандай тилде
Қыйла нбай, тоқтамай жаза алады.
Темир данышпанлар
ислейди солай,

Шаўқым жоқ,

жәнжел жоқ,

толқын тарайды.

Үлкен темир тахта—

Ким билсин, қалай,
Әйтеуір барлығын тергеп, қарайды.
Бул елде план бар,

не бар

Ғайрат бар,

Темирлер дем алыс сорамаc сонда
Баслары аўырмас дүйшемби сәхәр,
Кешигип келмейди иске азанда.
Онда хеш үмиткер болмас

дос-дастан,

Онда хеш болмайды жалған,

жалатай,

Хеш қашан „К—14“ „Д—5“ үстинен
„Б—3“ ке аноним жазбайды олай.

Темирлер журтында мәжлеспазлар жоқ,
Саатлап сандырақ айтпайды хешким.
Нервлер дуўтарын теспейди зил-оқ,
Жүрегін шенгеллеп қайтпайды хешким.
Хәр ким өз күдиретін әдил баҳалап,
Достының жолына курмайды дузақ,
Неге десең олар

Темир данышпан

Адам данышпанынан еле дым узақ.
Адамды олар хәм үйренип алғай,
Жүргенде

алымлар ойлап бир қәлип,

Адамның минези жуқпайтуғындай,
Бекитер оларды шийшеге салып.
Темирде болмайды куўаныш, көз жас,
Дүньяның жәнжели

оларға әбес,

Бизиң тартысларға олар шыдамас,
Темир—темир болар
—ол адам емес.

ПОЭЗИЯНЫҢ ҚЫЗЫЛ КӘРҰАНЫ

*Пахтабадтағы мен ағза болған
Энгельс атындағы колхоздың
пахтакешлеріне хат.*

Хүжжетим бар,
Мөр хәм басылған,
Колхозшыман, қатарда барман.
Тапсырмалар бериң маған хәм,
Хызметіңе мен де таярман.

Өзиңизге мени ес билип,
Шақырған соң неге қашайын.
Қәлемимди күдиреттей көріп,
Мен де жаңа жерлер ашайын.

Сол мәхәлде
Сизге тең болсам,
Бул гүреске жетсе кууатым.
Гүз келгенде қәне мениң хәм
Берекетли болса зүрәәтим.

Женис кесесин толтырып талмай
Ишсем, көкирек керсем бийәрман,
Мен сизлерге

жипек пахтадай
Жипек қосық берсем бийәрман.

Дөрете берсе деп үлгили қосық,
Пахтадай ақ, жумсақ, гүл десем.

Уағиына, кесесине йошып,
Қайта-қайта тәрбия берсем.

Пахта киби
Қосықлардың хәм
Илими бар, арқаулары көп.
Бирақ оның таяр жери кем,
Ашылмаған партаулары көп.

Бастан-аяқ онда ой-қыры,
Вулт қоршайды, қуяш кем келер.
Вул далада егистен гөре
Ғаулап өсер жабайы шөплер.

Сиз билесиз,
Пахтаға хәр күн
Меҳир қуяшы шықса, толғаны,
Харам-шөптің өсиуи ушын
Сәл арқайын болсаң болғаны.

Егис барда шөп хәм амандур,
Поэзия жеринде дослар—
Бийталантлық қурттан жамандур
Вильттен жаман, «қосықпазлық» лар.

Пидайылық болсын,
Таза жан.
Пахтажар хәм қосық таңында,
Ышқы жалыны жансыз хәр қашан,
Дийхан киби шайыр қанында.

Солай биз хәм
Уллы байрамға
Ҳинжиў-маржан, алтын терейик.
Даңқы жетсин пүткил жаҳанға,
Жеңис пенен рапорт берейик.

Шайырлардан қабыл ет Ұатан,
Бул саўғамыз байлық қаймағы,
Жоқары сорт дәстан артылған
Поэзия қызыл кәрўаны.

„АҚСАҚАЛ“

Оны хәмме бирдей
Дейди „ақсақал“,
Бирақ сақал-шашы ақ емес еди.
Тапқыр илимде хәм тақ емес еди,
Бирақ хәмме бирдей
дейди „ақ сақал“.

Орта бойлы еди
„Ақсақал“, өзи,
Салаўатлы, суслы, көп билетуғын,
Жалын шашатуғын көгилдир көзи,
Әсте сөйлейтуғын,
Жай жүретуғын.

Айрықша
Хүрметлер еди адамлар,
Хүрмет деген қорқыў болса не керек.
Бир соған сүйенип қалған адамлар,
Елге керек еди сондай бир „тирек“
Сол „ақсақалда“ мықлы бир минез,
Қәхәр,
Аяўсызлық,

Ашыў бар еди.
Керек еди бундай минезлер ол гез,
Қаталлыққа ел-журт мүмкин зар еди.

Урыстың ақырғы жылы есимде,
Биз сәхәрден нанға гезек аламыз.
Бала емеспиз бе,

Мас киби гейде
Дийуалға сүйенип уйқылап қаламыз.
Дүкән ашылғанда
Жан кирип бизге,
Желкеден асыра созар едик қол.
Адамлар бизлерди
Илмейди көзге

Нан аз,
Адамлар көп,
Тартыс-жәнжел мол.

Жетип келетуғын сонда „ақсақал“
Қолында тал шыбық суўытып түсин,
Тәртипке түседі демде адамлар,
Мен сонда билгенмен
Қорқыўдың күшин.

Балалар,
үлкенлер жым, бағынады,
Қатарға дизилип қалады бәри.
„Ақсақал“ ойланып шығады тағы
Парад қабыллаған киби қәхәри.

Соннансоң,
Белдеги белбеўин услап
Халықты жақтырмай
еткендей қазар,
Бәлентликке шығып,
турып дурыслап,
Жек көрип,
сызланып,
Таслайды нәзер.

Ол шыбығы менен
Кимди нұсқаса
Гезек пенен хәр ким алар өз хақын,
Бир сорлы қатардан шыға қойса, я

Гезексиз қатарға келгенде жақын,
Аш қалады сөзсиз ол сорлы сол күн.

„Ақсақал“ бийрәхим еди усындай,
Мен аң-таң боламан,
Неге, не ушын,
Бул пышық көзліге ғәрезли сондай?

Адамлардики ғой
дүкандағы нан,
Тәртип пенен барып алса болмайма.
„Ақсақалға“ емес,
сабыр хәм ийман,
Жүрегине кулақ салса болмайма.

Ол заманда ашлық жоқшылық кәри
Адамларды езип,
еткенғой бийхал.
Мүмкин соның ушын
шыдаған бәри,

Мүмкин сонда хәжет болған „ақсақал“?
Мине жыллар өтті,
„Ақсақал“ бүгін
Бурынғыдай иззет,
хүрметте емес.
Сақал-шашы аппақ болғаны менен
Бүгін оны хеш ким „ақсақал“ демес.

Ол гейде ақшамда,
Гейде сәхәрде
Нан дүкән жанында отырар, турар,
Кейнинен қарап өткен-кеткенге
Көкшил көзлери де жаўдырап қалар.

Бул көз қарасында
Не бар, ким билер,
„Шүкир“ деп отыр ма,
пәкпе тилеги?
Мүмкин. . .
Сол заман ойына келер,
Ашшы тал шыбықты аңсар жүреги.

Көзине көринер
Хәзир хәм мүмкин,
Гезек күтип турған бийхал адамлар . . .
Мүлгип отыр ол,
Дөгерек дүркин,
Куўанышлы күлки,
қосықлар жаңлар.

МӘТМУҰСАНЫҢ ДУҰТАРЫ

Мәтмуұса қой сатыўға,
Қалаға келип қалды.
Бир қойының пулына,
Қайтарда дуўтар алды.

Үйге келип, терекке,
Қойды да атын байлап,
Заўқы сыймай жүрекке,
Хаялына „хай-хай“ лап;

Деди:—Қатын көрип қой,
Мынаны дуўтар дейди.
Мыналары пердеси,
Мына жибин тар дейди.

Мынаў кулақ, бул тийек
Яғный ешек ертлеўли.

Қалалы оны былай —
Былайынша шертеди.

„Минәжат“ деп намасын,
Мәтмуўса нама шалыпты,
Кулақ салып қостары,
Аң-таң болып қалыпты.

Депти:
Рахмет, қалалы
Жақсы нәрсе берипти.
Бирақ бир жерине,
Ақылым жетпей турыпты.

Бұрынлары бабамда хәм,
Усындай зат бар еди.
Умытып алжаспасам,
Усындай дуўтар еди.

Бирақ ол шертер гезде
Кулағын бурайтуғын.
Бармақлары мынау жип,
Үстинде зуўлайтуғын.

Сен болсаң бир жеринен,
Шенгеллеп қала бердин.
Тек ғана дыңғыр-дыңғыр,
Тоқтамай шала бердин.

Ашыўланып Мәтмуўса
Хаялын рас сөгипти,
Кеткен қойы ушын да
Бар ғәзебин төгипти:

„Әй қатын, сен байыңа,
Солай, солай дедиң бе?

Хаў, бул не,
Я қартайып,
Сен мийинди жедиңбе?

Бабан қолы дуўтарды
Мүмкин бұлдирген шығар,
Басар жери табылмай,
Сорлыны күйдирген шығар.

„Енди мен шерткен гезде,
Аўызыңды жап қатын“ депти.
„Бабан перде излеген,
Мен соны таптым“—депти.

Мәтмуўса солай сөйлеп,
Көкирегін керипти,
Байын дана деп ойлап,
Хаялы тән берипти.

Әлкысса:
Музыкантлар,
Түртгеклеўди тасласын.
Керек пердени тапқан,
Мәтмуўсалар жасасын.

ЖЕРДИҢ ТӘШҮИШЛЕРИ

—Ана жер,
Не исиң бар питпей қалған?
Тынымсыз ойланасаң, алқынасаң,
—Сорама,
Мени усындай халға салған,
Тиришилиқ,
Болмас егер тоқтап қалсам,
Күн емеспен,

Емеспен алтын қазық,
Отырмайман аспанның сарайында,
Әзелден маңлайыма қойған жазып,
Хызметке маған берген қарайман да...
Баслығым мениң қуяш,
Шыр айланып,
Жыл бойы жылжыу менен өтер өмир,
Бунысы жетпегендей
Күнде—неше
Барымды көрсетпесем кетер өмир.
Жулдызлар аспан толы
Төмен, бәлент,
Алыстан, жақыннан да жанар мың нур,
Боламан аўқамлықта бәри менен,
Бәриниң кеўлин таппақ маған зәрүр.
Мәселен Марс деген құрмас кенес,
Көзінде урыс оты билсең атын,
Жақсылық оннан сирә шыққан емес,
Жүремен қорққанымнан оған жақын.

Бир жағымда бар және,
Аторуд Палұан,
Тураман хабар алып оннан дерек.
Жасырып не қыламан,
Сизге аян,
Саўданың тараўынан да дослар керек.

Сатурнды зыяратлап турман ҳәр күн,
Зүрәт жұлдызына салдым кеңес,
Елжиреп турғаным жоқ,
Тирилик ушын.
Төрт миллиард балам бар.
Оңай емес.

Қылышынан қан тамып от найзағай,
Қырық аласат жетер деп бәлким жүзге,

Бәхәрде бир пайдасы тийип қалғай,
Деп сәлем беремен мен ҳәр жыл гүзде.

Жүрегим наўқасланған, достым мениң
Желкеме, көкирегиме қойғанман муз.
Оқталар мен сорлыға жудырығын,
Қуйрықлы көп тәкаббыр жақты жулдыз.

Қуяшқа бағынаман,
Ал ай маған,
Жүреди пәрўана боп, бүлік етпейди.
Болмаса аржағына тас жасырған,
Арқасын неге маған көрсетпейди.

Жуўырыў,
Өмир усы,
Елес—елес...
Тыйындай бир путақта шыр айналған.
Жыл емес.
Әсир емес,
Мың жыл емес
Жетпейди мәңгиликке ой ойлаған.
Сен болсаң қысқа ғана өмириңде,
Шыдамай шарық урасаң,

қара маған,

Қайтар ең болсаң егер мендей сенде...
Шүкир ет,
Мәңги емес өмир саған...

ҚУМЫРЫСҚАЛАР УРЫСЫ

Бир алмада күни кеше
Оғада зор урыс болды.
Кетти баслар неше-неше,
Нешелери майып қалды.

Несекомлар урысқаны,
Сумлык екен,
Қарадым.
Ақыры бир кумырысқаны,
Услап алып сорадым:

— Айтың,
Урыс бул қалай,
Неден шықты бул жәнжел?
Кумырысқалар жасар еди,
Татыу ғана, биймәлел.

Кумырыкабай душпанында,
Таслап кеткен аяқты,
„Туф!“ деди де дилбар тилин
Тап адамша сайратты:

— Тийкарында
Бир жан, бир тән
Бир уядан шыққанбыз.
Бир топлансақ,
Несибе нан
Бир инге де тыққанбыз.

Бәрхә бизлер сапқа толып,
Не ислесек бир жүрдик.
Бүгин бир ис себеп болып
Үш бөлек боп бүлиндик.

Кеше бир гәп тапты бизиң,
Түнде турған тыңшымыз,
Еситкен соң бәримиздиң,
Ұайран болды тынышымыз.

Ол күн бойы кирпич қақпай
Көкке қарап жүрипти.

Көк жүзинде арпа, бийдай,
Шашылғанын көрипти.

Кумырысқалар бүгин таңда
Исенип сол хабарға.
Қала алмай усыманда,
Атландық биз сапарға,

„Талаплыға нур жауар“ деп,
Көп жер бастық,
Қум астық,
Ақыр усы дараққа кеп
Жабылдық та жармастық.

Максетимиз мәлим еди,
Жетиу керек аспанға...
Жол үш жаққа бөлинди
Енди гүўлеп тасқанда.

Бир тобымыз оңға жүрди,
Туўры изге ақпады.
Бир тобымыз солға бурды,
Оң оларға жақпады.

Мен таңлаған туўры путақ,
Ең туўра жол еди сол.
Мың жигитти ертип сол ўақ,
Тик аспанға салдым жол.

Қанат қағып усы гезде,
Баслық қатты ақырды,
Оң, хәм солға кеткенлерге
Қайтыңлар, деп бақырды.

Деди ол: Биз кумырысқалар
Туўра жолға туўрамыз.

Усы жолдан ким тайсалар,
Болса бәрин қырамыз.

Бизиң патша шашты кәхәр,
Тегис кирдик майданға.
Ағаш болды қанлы мазар,
Араласты қан-қанға“.

Нәзеримди тартты сонда
Қанатлы дәу қумырсқа,
Ушып-қонып оңға-солға,
Шақырмақта урысқа.

Қарап турсам тамашалап,
Қызық сөзли көринди,
Жақын барсам арашалап,
Қысық көзли көринди.

Алыс, жақын тарийхларға
Мени қыял ушырды.
Көп сумлықты курттай патша,
Сонда еске түсирди.

Шыдамадым,
Белги сатып
Қуып салдым бәдбақты,
Соң, сипсе хәм хәкти алып,
Хәклеп қойдым дарақты.

ЭРМАН

Кеше керек болдың
Балалық шәғым.
Саған қолды создым
Жоқ,

Жете алмадым.
Ашықтан-ашық айныды
Дос—яранларым,
Мен: Әй, ойнамайман
Деп кете алмадым...

ГҮЗЕТИҰ

Қосықларым—балажанларым,
Ала-ғула палапанларым,
Қонақлаңлар мениң бағыма,
Топар-топар келиң жаным,
Кийимине қарайын бүгин,
Жуып-шайып тарайын бүгин.
Жоллайман мен алыс сапарға,
Алыстағы айдын шәхәрге.
Жетер енди жалыққанларың,
Күннен күнге алық бол, жаным,
Услаң енди өзінди өзиң,
Келип жетти шарықлау гезиң,
Ертенинди ойлайын енди.
Нурлы жолға жоллайын енди.
Сизге берип тәрбия, тәлим,
Тил үйретсин дана муғаллим.

Қосықларым, палапанларым,
Хәк көкирек балажанларым.
Үстинизди дүзете турып,
Алыс жолға гүзете турып,
Сизге қарап жясланар көзим,
Сапар алды бар айтар сөзим:
Өмиримнің барлығын алдың,
Жүрегимнен пәрше боп қалдың.
Ардақладым хәр биринизди,
Меҳир төгип өсирдим сизди.
Еркелеттим, базда қыйнадым,

Ержеткенше хәргиз коймадым. Ж
Гедир-будыр болса да бирақ, ж
Өтирик-өсектен сақладым жырақ.
Орамадым хасыл жипекке, ж
Досластырдым тек әдилликке. ж
Жабайылау болса да түриң.
Нәзикликте таза жүрегің.
Үйреттим де азырақ илимди,
Тил үйреттим—ана тилимди. ж
Халқымыздың дәстүрін әлұан, ж
Таныстырдым, синдирдим саған. ж
Болың бәрхә ел хызметінде, ж
Жыйынларда хәм күнде-түнде. ж
Ақ көкирек хәм дилбар болың. ж
Хәммеге де барабар болың. ж
Басыңызға қылыш келсе де, ж
Қайтпаң, дедим, хақықаттан хеш.

Қосықларым, қуұаныш қайғым,
Жәнжелкешлер, шатаққа тайын.
Атландырып өмир жолына,
Жолдасымның бердим қолына,
Жолдасымның атын дер Дилмаш,
Дилмаш деген харымас-талмас.

Ойы жүйрик, қоллары жылдам,
Сизди баслар кеңликке—пәрауан.
Өз тилинде сөйлетер әлұан,
Бүгін сизге тағы бир қарап,
Өсип кеткен шашынды тарап,
Жүрек толып, толқынланғаным,
Қайыр енди, палапанларым,
Аман барып, қайтың саламат,
Дос алдында сизге аманат,
Уялтпаңлар, балажанларым.

Зийрек болың, азада болың,
Қарапайым, сада да болың.
Жалын алып тасып-толсаңыз,
Аспанламаң асау болмаңыз,
Қыйнаманлар оны мендей бир
Сарсаң жолда етпеңиз дилгир.
Сизлер досқа кулақ салыңыз
Тил үйренип, тәлим алыңыз,
Не кәлесе қайтармаң сөзин,
Хеш умытпаң өзинди-өзиң,
Бирақ менлик болып қалыңыз.

Баска рухқа берилип кетпең,
Тил билдим деп керилип кетпең.
Ядыңызда болсын мына жер,
Ушырасқанда басқа бир сөзлер.
Өткир кәлем, сизлер тасканнан,
Қарамаңыз жерге аспаннан.

Дилмаш достым,
Әзиз азамат,
Қосығыма питирип қанат.
Доландырып гөззал етерсиз,
Кең жәхәнға алып кетерсиз,
Бағышларсыз таза бир өмир.
Мине сизге палапанларым,
Хәр биреуи әлемде барым,
Таңлап алың,—жолладым сизге,
Сиз қайсысын шертип алсаңыз,—
Ети сизге—сүйеги бизге.

Өгинемен—кеүйлге алмаң,
Сиз артықша рәхимсиз болмаң,
Садалығын айыппап күлмең,
Көп шінде қысынбасын дең.
Дүзетің де жүрис-турысын,

Өзгертпеңиз ишки турмысын,
Өз минези өзінде қалсын,
Өз елине садық бола алсын.
Әдиллікте үлгили салты,
Умытылмасын қашырым—бәнти.
Толысканда тилеги, тәни,
Ақсын онда шығыстың қаны.
Тоң кийгизбен, болсын жадағай,
Сорамайман, тақия, малақай,
Бул күн басқа талап, тилекли,
Заманға сай кийим керекли,
Бирак, болсын өзбек жүрекли.

Қосықларым, балажанларым,
Ала-кула палапанларым.
Жақты болсын қутлы жолыңыз.
Хош болыңыз—аман болыңыз.

ЫҚЛАС

Я мәртебе, я байлығы жоқ еди оның.
Алыс еди заўқы-сапа ҳаял дүньясы.
Не екенин билген емес ойын-күлкийиң
Шыбын жаны шырласа да бәлент ықласы.

Сол ықласы пүткил әлемди етер қанаат,
Ғәзийнеге жолықты да кеўили толды ол.
Тағдир күшли, шебер екен ана тәбият,
Қосықларға—намаларға ықлас қойды ол.

Ерте сәхәр мөлдир шықтан тыңлайды нама,
Шапақлардан жүрегине ағады қосық.
Кеўилинде гүмбирлейди оркестр сонда
Ғайрынағыш намаларды жаңлатар қосық.

Қыя бағып көзлеринде жанады әрман,
Визлерге жай бейделерге биймәлим сезим.
Ойын-күлки, байлықлардың орнына оған,
Бул тәбият берген еди йошлы бир төзим.

Композитор емес еди, ықласы бәлент,
Сырлы нама, сырлы қосық оның ушын пир.
Ықласы зор, мың намаға кеўил шоласар,
Сол пинхамы сезим оған әлеми—тағдир.

Усы устаз ойы меңен ол дем алады,
Усы пирге бағышлаған еди ол өзин,
Қосықларды тыңлай-тыңлай уйықлап қалады.
Ерте сәхәр қосық пенен ашады көзин.

Күнлер өтті, жигит ушын аўыл тар болды,
Желкесине таслап тонын, шықты далаға.
Пәк нийети қанат болды, сүйеу, яр болды,
Периштедей ушып-қонып кетти қалаға.

Қала оны гүллер берип қабыллаған жоқ,
Оны уллы композитор байқамады хәм.
Әпиұайы жигит бирақ қапа болған жоқ.
Таң азаннан турып өзи атланды оған.

Бирақ уйқлап атыр еди устаз кеўли ток
Күн бойына мәжилисlerde шаршаған бәлким.
Жигитти ол күтип алып кушақ ашқан жоқ,
Сорамады қайдан келди, хәтте аты ким.

Соңырақ келиң, деди де тек қапыңы жапты,
Сон не деди, жигит оны аңлай алмады.
Жигит көрмек болған еди тири қосықты...
Уллы тәңирдің аспаннан жерге қулады.

Тас ескерткиш киби жигит турды бир майдан,
Шыныма бул, қасийетли аға усыма?

Кишипейил периштени табады қайдан,
Қалайша бул, сол жүректен шығама нама?

Устаз деген мийўалы бағ, дәртине дәрман,
Жыллар оны жетеклеген талўас еди ғой,
Оған уллы арзыў еди, өмирлик әрман,
Устазларға ушырасыўға хәўес еди ғой.

Қайтты жигит көз жасындай әрман төгилип,
Казан урды кеўилдеги аяўлы әрман,—
Тосаттан бир ўақыяның қурбаны болып,
Пәк жүректе сөнди ықлас, болды да ўайран;

Айтшы, неге бундай болды, бийрәҳим дүнья,
Ғалма-ғаллы ушырасыўды неге көрмедин!
Неге жерде ушырасты, екеўи тәнха,
Неге көкте сөйлесиўге ырай бермедин!

Жакты жулдыз бәлент шықпай жоғалды изсиз,
Үлкен ойшыл заўал тартты гүнасыз ол хәм,
Бир жаўызлық болып өтті сол күни теңсиз,
Жекке шыққан талантынан айрылды жәҳан,
Я мәртебе я байлығы жоқ еди оның...

* * *

Дүньяға ол келип тәшўиштин
Арқасынан жортып-жуўырды.
Ақырына жетпеди истин,
Үлгермеди аңлап өмирди.

Ақырында
Ақыл тоқтатып,
Өз жанының қәдирина жетти.
Бар-әй!—деп ол қолын бир силтеп,
Бул дүньяны тәрк етип кетти.

* * *

Тынышлықты сүйемен деп ол,
Бузғанларды—душпан дейтуғын,
Оңға қарап—түйемен деп ол
Солға қарап қуспан дейтуғын.

Ол дүньядан өткен жоқ жасап,
Асап өтті тек ғана асын.
Ол өлмейди,
Қәўимине усап
Қумға тығып жатады басын.

ТӘӘЖИП

Балалар анасының
уйықла деўинен аўлақ,
Ымыртта үйге кирмей
қашып жүргени яңлы,
Сәхәрден тура алмай
шийрин уйқысы жайлап,
Көрпесин басына
тартып турғаны яңлы,
Жаздың ыссы күнинде
жаптын бойында турып,
Түсе алмағанымыздай
муп-муздай суўға бирден,
Соңынан хәз еткен соң
суўдың рәхәтин көрип,
Қайтып шығыўды сирә
кәлемегендей денең,
Адамлар хәм жоқлықтан
барлыққа келер мәхәл,
Шырылдап бул дүньяны
көтереди басына.

Бирак хүрей зарлатып
өз қаслына кетер мәхәл
Ұай-ұай менен дүньяны
буулықтырар жасына.

АТЛАСЛАРЫМА

Исмилердин тарийхы узак,
Әсирлерде жатырғой түби.
Арзыу янлы, мысал шамшырақ.
Пәкдур олар ҳақ нийет киби.

Перзент деген өмир даўамы
Тирилик пенен егиз бир әрман.
Әрман менен исми баланын,
Нурхан болды, қойылды Шадман.

Ул көргенде етеди тилек —
Хәр бәледен аман болсын бас.
Тәбияттан өмирин тилеп,
Ат қояды оған Темир, Тас.

Нәрестени кундақлап қойып,
„Халўа“¹ десе киндик анасы,
Ендигиси улым болғай деп
Кифая² деп атар атасы.

Ул туўылса қуғанар хәмме
Қурал услар жигит тайсалмай.
Ер жигиттей болсын деп гейде
Қыздың атын қояр Уғылай.

¹ Халўа — қыз туўылса усмалай хабарлайды.
² Кифая — усы жетеди деген мәниде, қызға қойған ат.

Балалары турмай талай жыл,
Жүрсе ана төгип көз жасын.
Ұмитли боп тағы да бир ул,
Туўса атын қояр „Токтасын“.

Аўыр тәғдир бүгип беллерин
Машақатлы көргенде ҳазар,
Кул деп қойды атын ерлердин
Абдиқахар я Абдижаббар.

Бахыт күлип келе қойғанда,
Әўмет келсе кеўилдин жазы.
Қызыл қаллы туўылса бала
Ұмит пенен деди оны Тәжи.

Неше жүз мың әўладтан қалған
Әрманлы бул дүнья шад болды, —
Перзент атын ҳақ тилеп алған,
Өмирбақый, Өмирзақ қойды.

Бүгин жаңа заман биймәлел,
Атларда да мәнис бар жаңа.
Төрт жигиттин бирейи Әнўар,
Бес сулыўдың бирейи Рана.

Азат деген баланы көрсем,
Әл-аспанға жетеди басым,
Қайсы жайға бурылып кирсем,
Тап алдымнан шығар атласым.

Атласларым,
Айтайын сизге
Атымыздур бахыт, көркимиз.
Еркинликдур ес болған бизге,
Соннан шексиз бизин еркимиз.

ТЭЖИК БИРЭДАРЫМА

(Кутлыклау)

Биз еки жолдас елдин,
Қадирли сыйлас елдин,
Бурыннан қанлас елдин,
Перзентимиз, бауырым.

Өнер,

жумыс,

Хәмелден,
Кем емеспиз әзелден,
Қатарындай ғәзелдин,
Бир жүргенбиз, бауырым.

Шежиреде тамырмыз,
Тьяншанбыз, Памирмиз,
Өзимизди танырмыз,
Биз бәлентпиз, бауырым.

Беруний, Синоларға,
Жамийдей даналарға,
Фанийдай гүлзарларға,
Ғафур хәм Мырзаларға,
Кеуилимиз бир бауырым.

Әй, бауырым көп уллы,
Жеңислер болсын кутлы,
Шадланған бала курлы,
Ұақты хошпыз, бауырым.

Усы кутлы гүл таңның,
Усы уллы меканның,
Мына нурлы Ұағанның,
Перзентимиз, бауырым.

ГОНОРАР ХӘМ АЙЛЫК

—Шайыр, неге көнбестен
Қосық берген байлыққа,
Ертели-кеш тынбастан,
Ислең жүрсең айлыққа?

—Айлык достдур, яр киби
Исенимли кеулим ток.
Турақсыз қызлар киби.
Гонорарда ұапа жоқ.

СЕН МАҒАН ТИЙМЕ

Әзиз оқыұшым,
Кулақ сал маған,
Киши бир дәстан
Айтаман саған.
Өзиннен басқа
Билмесин хеш ким...
Мен бир колхозға
Айланып келдим.
Динкелеп бийхал,
Оғада талдым.
Келдимде дәрхал
Уйықлап қалдым.
Уйқыда сонда
Көрдим қызық түс.
Қыйын айтыұға
Бир тәәжип ис.
Аңғарып болмас
Астын-үстин бул,
Бәри аралас
Шашылып атыр,
Басылып атыр,
Ийесиз жатыр,

Барлык хожалык
Хәр ким өзине
Излер олжаны.
Наразы болсам да
Қысады күлкі.
Тауықханада
Хәз етер түлкі,
Пышықлар күнде
Уйыклап семирген.
Тышқанлар түнде
Ғәлле кемирген.
Қой сойып, хәзлик,
Толы дастурхан,
Қасқырды тазы
Етиүде мийман.
Шақыраман: Хаў
Бармысаң шопан?
Шығар ол саспай
Жамылып шапан...
Дейди: усылай,
Ойлама, күйме,
Мен хәм тиймейин,
Сен маған тийме...
Бул қандай әдет,
Бул қандай саўда?
Шопан болмай кет.
Бул бәле, ғаўға.
Шопан үндемей
Қол созды: Кара,
Сөзге тил келмей
Қалды масқара:
Жуўан шырмаўық
Қапласа демде
Палдың кутысында
Жабайы хәрре.
Кийгенлери пәр,

Шөпти теңеп гүлге.
Қосық үйретти
Үки бүлбилге,
Барымша бақыраман:
Бармысаң, бағман,
Бул қандай заман!
Бул қандай бостан!
Деди садақтай
Бели бүгилген:
Тиймеймен саған,
Сен маған тийме...
Бағман усылай
Кетти қасымнан.
Муздай қара тер
Ақты басымнан.
Сол гез бир жақтан
Жоқлап қоңыраў.
Көзим ашылды,
Кеўилим ояў.
Көтердим басты
Қарасам түсим.
Аяқ-қолым саў,
Орнында есим.
Бирақ тоқтамай
Телефон дырылдап,
Үриккен тауықтай
Зарлар шырылдап,
Билемен бүгин
Мәжилис бар ақшам.
Соған шақырып,
Тұғой баслық хәм.
Барсам сөйлесе,
Сөзлерим жамап.
Мени де хәм соң
Қоймайды аман.
Аппақ емеспен,

Билемен өзим.
 Соқырман демеспен,
 Көрмейди көзим.
 Дедим өзіме,
 Тонды терис кийме,
 "Мен хәм тиймейин,
 "Сен маған тийме",
 Аўа, кереги не,
 Бәлени артып,
 Жаттым үстиме
 Көрпени тартып.
 Бирақ тынышлық жоқ,
 Төсегим шағып,
 Ишиме түсти от
 Жүрегим налып,
 Жигитлик арым
 Изине ертип
 Өрре түргелдим
 Көрпени серпип.
 Сабыр касасы.
 Болды күл-талқан.
 Тоқтамас енди
 Намыс от алған:
 "Өзиң пәксең бе?—
 Өртенбе, күйме,
 Тек те ҳақ сөйле,
 Жоғалсын мынау сөз:
 Сен маған тийме"!

ҮШ БӘЙИТ

Егер достың менен
 тең бөлинсе нан,
 Шадлық тең көбейер,
 Тең бөлинер ғам,

* * *
 Сөйлесең ақылды
 жүрекке жәмле,
 Бирақ дәргинди
 тек өзиң емле.

* * *

Қорқыныштың көзи үлкен
 Кишкене жүрегі бар,
 Қорқыныш зор шыққанда
 Арыслан күшик болар.

ҒӘЗЗЕЛ

Жайнап турған көзиңнен
 Кеўлиме мәкан табайын.
 Онда тек сениң менен
 Бир жан, бир тән табайын.
 Нешіме күн болды жоғалттым
 Дәрманымды—хәм оны
 Усы ақшам излеп сениң
 Көз қарашығыңнан табайын,
 Түн қараңғысында мен
 Шашларыңды сыйпасам
 Таң сәхәрде таң киби
 Сендей бир раўшан табайын,
 Мен кеўил жолында жүрсем,
 Байқамай бассам тикен
 Түске жорып қоя ғой
 Онымда гүлшан табайын.
 Еки тилли райымды
 Бағып жүрер жүз дос болса,
 Ондай дос керек емес
 Туўры сөз душпан табайын.

Кеўилде не мақсет болса

Пәк кеўил менен жетип,
Қаншама бахыт тапсам да,
Сен менен бир дәрт табайын:
Өлгенше Еркин муҳаббат

Оты менен жанбаса,
Өртенип өлетуғын
Өзиме бир өрт табайын.

НАҰАЙЫ ҒӘЗЗЕЛИНЕ МҰХАММЕС

Айралық жақын қалды, кемеде дабыл қағар,
Мени мың азапка салып, яр ұзаққа жол алар,
Жаным жаныңда кетти, жағада тек тәним қалар,
Хәр қашан да кемеге бахыт сапарын салар
Толқынлы дәрья киби көрип кеўлим бийқарар.

Әй, кеўлим, қанша айттым, берилип яр сүйме деп,
Егер ким күтсе ұзаққа, хәсиретине сен күйме деп,
Яр кетти, көз жасты тый, хәдден тысқары күлме көп,
Кеме келер жағысына, тәгдирге тән берме көп,
Көз жастың дәрьясынан хәрким өзінше мин табар.

Дауыл турса булт жылайды, әлем сонда астан-кестен,
Дәртли хижран наласын аспан шығармас естен,
Қақ айырып толқынларды кеме жүзер бәлент-пәстен.
Кеўлим сонда ғұлғулалы хеш нәрсенің билмес дәстин.
Тас-түнек қалған ойыма барма инсан нур жағар.

Әй, пәлек жылудан жоқ пайда, ол ай кемеде,
Ортада дәрья, ал мен бул жайда, ол ай кемеде,
Келмес бәлким бир айда, мың айда, ол ай кемеде,
Сабыр әйле кеўил бираз сен шайда, ол ай кемеде,
Жолында көзим телмирип жаным бийтақат муң табар.

Әй, шамал, шарқы пәлек тынышлан, атпа кәдем,
Сен егер ким болсаң да, тыңла адам, тыңла әлем,
Устаздың ұәсияты бул: өзиңе тәнхә сәнем,
Бул саўдаға өзинди зорлама, бул хат қәлем,
Билип бас урсаң набада өмири налаң мың болар.

Усын касаны толтырып жаным ҳақы, дәрья пирим,
Ким касаны таўысса артсын данқы, дәрья пирим.
Барма Еркинге устаздан дос жақын, дәрья пирим,
Қойғы-ғамды ғарқ етсем бул шәртим, дәрья пирим,
Ойткени устаз Наўайы шараптың жақсысын таңлар.

ҒӘЗЗЕЛ

Жаслығымда келген әўмет
Мен ушын әўмет емес,
Жаслық бахыт-өзи дәўлет
Басқасы дәўлет емес.

Қанша бахыт болса көрсем,
Деймен жасым улғайғанда,
Жаслықта бахыт дегенди
Қәдир тутыў әдет емес.

Сәхәрде бирге жайнап
Нурланғанда күлип ойнап
Мүсәпирдей түнлер маған
Ұақыт емес, саат емес.

Жаслығымда тәжип емес
Билсем дослар қәдириң
Жалғызлық та, ғәрипликте
Мен ушын пәлекет емес,
Ал касаны, соңғы тамшы
Ләззетине шекем жут
Бул ләззетги билмегенге
Шарап та рәхәт емес.

«Сизлер ата,
 Биз—бала бүгін.
 Бизден—сәлем, сизлерден—әлик.
 Бирақ ерси көринер неге
 Енди сизге бизің балалық.
 Сиз хәм биздей бала болғансыз,
 Көзиңизде отлар лаулап
 Ойнағансыз, шоклық қылғансыз,
 Жүреклерде жалынлап ғайрат,
 Айтын.
 Сиз хәм гейбир мәхәлде
 Тәртиплерди бузбағансыз ба?
 Өрмелеп сиз ағаш терекке
 Көк ерикке қызбағансыз ба?
 Тентек деген атақты алып,
 Жапқа түскенсиз, канал турғанда.
 Жалаң аяқ, туура жол қалып
 Секиргенсиз тикке дийуалға.
 Сизлер ата,
 Биз—бала бүгін,
 Сизден кейис, бизден топалан.
 Неге сизге барлығы мүмкин.
 Бизге келсе тәртип қадаған?
 Шық-шық етер дийуалда саат
 Секундларды етеди ҳесап,
 Сизге соның бәри рәхат,
 Бизге болса теңи жоқ азап,
 Сизге саат оғада керек,
 Абайлаңлар, сынбасын дейсиз.
 Бизің мақсет сизлерден бөлек,
 Ишин ашып, ақтарсақ деймиз.
 Терезеге топ келип тийсе
 Сынама я сынбай ма—қызық.

Топыраққа пышақты тиксе
 Көгерместен турама—қызық.
 Бизден дурыс нәрсе күтпейсиз,
 Не ислесек бәри зыяндур.
 Барлық истиң бәрхә қәтесиз
 Болыуы хәм жүдә гүмандур,
 Сизлер ата,
 Биз—бала бүгін,
 Бизден сәлем, сизлерден—әлик.
 Күнде тергеу, сорау не ушын?
 Өзиңизде жоқпа балалық,
 Исенесиз гейде ертекке,—
 Бир мәртебе исенип қойыңлар—
 Уқсайды ғой бизің ермекке
 Сиз ойнаған гейбир ойыңлар...
 Биз гей-гейде шийринлик ушын.
 Жасырмаймыз, болсақ сум, ҳайяр.
 Ақыр сизде тиришилиқ ушын
 Хәр нәрсеге турасыз таяр.
 Мөженеге талассақ бағда
 Шыбық алып қууарсыз бизди.
 Сиз әмелге таласқан уақта
 Ким турғызар мүйешке сизди.
 Сизлер—ата,
 Бизлер баламыз,
 Өзгереді тынымсыз жәхән.
 Ертең сизге жетип аламыз,
 Балалыққа қайтасыз сиз хәм.
 Жолдас болар сизге парасат,
 Бизлер болсақ...
 Семьялы жанлар.
 Ержеткенлик—балалық мәхәл,
 Камалат—бул балалық болар.

АРУЗ ҲӘМ БАРМАҚ¹

Еки қосық
Дәптердің еки бетінде
Бир жақта аруз,
Бир жақта—бармақ,
Жазыу бир,
Қойылған қол бир шетінде.
Бирақ та
Әдеті талас шығармақ.
Аруз бармақты
Қарапайым дер.
Сен пәссең, ал мениң
Бәлент жайым дер.
Бармақ оны ески
Сорлысаң, дейди.
Пәрұазлар әсирінде
Қормысаң, дейди,

Мен болсам,
Ертеңге өтмиштен қарап
Ортада жолда қалған
„Бийшара қулман“
Олар жүрегімде
Басласа жәнжәл
Жарастырыу ушын
Әуере боп турман.

ҚОСЫҚ

Сен күлип қой,
Жайнар жәхән,
Бир күлип қойсаң,

¹ Аруз хәм бармақ—қосықтардың түрлері, булар көбінесе өзбек классикасында бууын хәм уйкастары арқалы бир-биринен бөлініп турады (аудармашыдан).

Шадланады
Пүткил ел хәм
Бир күлип қойсаң,

Егер көкти
Булыт қоршап
Болса зимистан,
Нурдай жайнар
Бирден аспан
Бир күлип қойсаң.

Ызалансам,
Кеуил ұайран,
Дүнья тар келип,
Шадланамаң
Сезим хайран,
Бир күлип қойсаң.

Нешше күнлик
Хәз-рәхәтим
Сениң қолыңда
Нен кетеди—
Ансат саған
Бир күлип қойсаң.

Күлип турған
Көзлериңе
Пидадур көзим.
Хәр күлкиңе
Садаға жан
Бир күлип қойсаң.

ПАЙДАКҮНЕМЛИК ФИЛОСОФИЯСЫ

Саған кеулимди айтайын,
Басқаға баян болмас,

Еккимизге мәлим сыр,
Ел-журтка аян болмас,
Билсең, хеш адам мендей,
Өзине меҳрибан болмас,
Тәүекел деп қол услассак,
Хеш қашан зыян болмас,
Маған да болар жаксы,
Саған да жаман болмас.
Сада болма хеш достым,
Бенделик қыял болма,
Туўрылықтың орны бар,
Артықша ҳадал болма.
Хожадай көтергил бас,
Шөжедей обал болма,
Билсе ким өз пайдасын,
Басқаға ҳарам болмас,
Маған да болар жаксы,
Саған да жаман болмас.
Сеннен анаў, меннен мынаў,
Қолды-қол жуўар достым,
Пайдасыз жийен келсе,
Дайысы куўар достым,
Бир қолың ылай әперсе,
Бир қолым сыбар достым,
Асатсаң аўзын толтырып,
Онда тил-зибан болмас,
Оған да болар жаксы,
Сағанда жаман болмас.
Қылыш кескир болса да,
Тасламайды қалқанын.
Хәр қандай нызамда да,
Орны басқа пайданың.
Кимге сен тиреў болсаң,
Ол саған берер жанын,
Шубҳа болмас сенде хәм,
Онда хәм гүман болмас.

Оған да болар жаксы,
Саған да жаман болмас.
Мәртебе бәлентине
Бир күни жетсе басың.
Әўеле қасында болсын
Туўысқан-қарындасың.
Тилинди алатуғын,
Бар болса жан жолдасың,
Табанға киретуғын
Жолында тикен қалмас.
Оған да болар жаксы,
Саған да жаман болмас.
Кимде болса зор талант,
Умтылса әрманларға,
Сен оның танабын тарг,
Жолды аш жаманларға,
Суў бетинде ойнатсаң,
Қалқытып жаманларды,
Бахыт таўып ол сеннен,
Жол таўып кете алмас
Оған да болар жаксы,
Саған да жаман болмас.
Усындай философ болсаң,
Қалай узакқа барарсаң?
Я бир күни жардан қулап.
Я дозаққа барарсан.
Кимлерге аўқам болып,
Кимнен мәсләхат аларсаң.
Өз пайданды излей берсең,
Бул басың аман болмас,
Саған билмедим бирақ,
Елге хеш жаман болмас.

ҚАЛАМА БУЛ, ҚЫШЛАҚПА БУЛ!

(Хүжжети хәдийсе)

Басламасы, дауамы жоқ,
Дүньяның көп таласы бар.
Он сегіз мың әлем болса,
Хәр бириниң куяшы бар.

Хәр бир перзент бир атадан,
Бир ағаштан жалғыз мийўе,
Бул жәҳанда жалғыз жол бар,
Кәрўаны жоқ жалғыз түйе,
Арман-емес, берман емес.
Қала емес, қышлақ демес.

Қапталында билим журты.
Муз майданы—үлкен сарай,
Қаламыздың тап өзінде,
Бир ағау бар—ийесиз жай.
Қалада да, қышлақта да,

Хәр бир есап-санақта жоқ.
Хүжжетлерди ақтарсаң да,
Хайран болмаң ҳеш жакта жоқ.
Әжеп мекан ҳеш ким билмес,
Қала емес, қышлақ емес.

Қайердемиз, қайда жүрмиз.
Бизлер билмей хайрандамыз.
Биреу дейди—қышлақтамыз,
Биреу дейди—қаладамыз.

Биреу дейди—дурыс емес,
Сөздің шыны былай еди:
Жуп сан үйлер қала болар.
Тақ сан үйлер қышлақ дейди.

Мен жуппан ба, я тақпан ба,
Қаламан ба, қышлақпан ба?

Анаў қоңсым қалалыдур,
Қарсы алдымда турады ол;
“Қышлақы” деп маған гейде,
Хәзил-жууап урады ол.

Я ол жакта, я бул жакта,
Хеш ким бизге кеўил бөлмес,
Қала бизге қарамайды,
Колхозға биз ағза емес.
Дәнимиз бе, қабығы ма,
Қаламыз ба, қышлақы ма?

Жолдың шети үлкен майдан,
Талай жыл қол урылмаған.
Қышлақ болса екпейме дән,
Яки бир жай қурылмаған.
Баслықлар жүр желке қасып,
Неге демен, негеси жоқ,
Кең жәҳәннің ийеси бар,
Бул майданның ийеси жоқ.
Қалама бул, қышлақпа бул,
Я керексиз бир жакпа бул!
Балаларға бақша барма?
Бақша қайда—Хиратдадур.
Қышлақ, қала—екеу ара
Айтысып жүр тартысып жүр.
Сенде пул көп десе қала,
Сенде күш көп дейди қышлақ,
Орта жолда балалардың
Ертели кеш ҳалы шатақ.
Ылай, батпақ, шаң, топырақ,
Ярым қала, ярым қышлақ.
Билмедик қандай хожеин

Былгастырған исти неше:
Бир генерал аты менен
Аталады еки көше.
Он бес хәўли биринши үй,
Он сегизи үшінши сан.
Адреслерин табалмастан
Көшелерде хатлар сарсаң.
Бул өзи бир шатакпекен?
Қала ма бул, қышлак пекен?

Почтамыз бар қоңсы бирақ,
Ауылсаң деп қарамайды.
Қышлак айтар, жоллар жырақ,
Велосипед жарамайды.
Газет келмес бизлер жаққа
Ийеси жоқ аралдамыз,
Дәртимизди тыңлар аспан,
Робинзондай ауҳалдамыз.
Елден бизлер жырақпыз ба,
Қаламыз ба, қышлакпыз ба?
Оралдан хәм өтип кетти
Бухарадан шыққан алау.
Дөгеректе ийиси аңқып.
Газ үстинде писти палау.
Он қәдемдей жерден өткен
Труба бизге жетпей қалды,
Өйткени, бул қышлак емес,
Қалаға да өтпей қалды,
Асфальт емес, таслак емес,
Қала емес, қышлак емес.

Қышлак десең бағлары жоқ,
Яки егин я бир малы,
Халқының да пада айдап,
Егин егер жоқдур халы.
Мынау қоңсым пән докторы,

Шаруаға хеш уксамайды,
Анау қоңсым үлкен баслык,
Басшылықтан босамайды,
Қала ма бул, қышлак па бул,
Бир дәрдесер топырақ па бул?

Билмей қалдык қай мәмлекет,
Қай үлкениң мүлки болдык.
Қышлак десек масқарамыз,
Қала десек күлки болдык.
Дослар, бизге жәрдем бериң,
Бизиң көше қайда қалды?
Тәғдир жазып бәлким бизиң
Адресимиз айда қалды?
Биз сүт пе я қаймақпыз ба,
Я сорлы бир аймақпыз ба?

КУДАЙ ХӘМ ЖАМАУШЫ

Жамаушы қудайға дейди тынымсыз:
— Я алла!
Маған да түссин меҳириң!
Шарығың сәгилсе қалмас тигиўсиз,
Геўишиң тесилсе
Жамап берейин.

Қудай айтты оған:
— Ал, мәңги өмир,
Периште болурсан!
— Эй, керек емес, кой!
Өмир емес маған, бер бираз көмир,
Бир арба жаңтақты
Берсең болды ғой.

Қудай айтты:
— Сонда сәждеге уйып

Тилегениң солма сорап удайы:
Не ушын сен маған жүрсең сыйынып?
Арбакеш екен ғой
Сениң қудайың.

* * *

Ойлайман,
 жайнаса хәр жылы бәхәр,
Түрленген далада әлұан лалалар,
Булар—
 бахыт жолында жанын қыйғанлар
Жигирма миллион
 әскер балалар.

Бул у л л ы д ә ў р а н д а
 өмир күдиретли,
Жер бетинде адам
 жасаса аман,
Совет әскериниң
 данқы өшпейди—
Мәңгилик ушын ол әжайып дәстан.

ТИЛЕК

Сақыйлықты әдет еткен болса ким,
Артқан сайын артсын қәўметі оның,
Елге шашқан болса жыйған-тергенин
Басынан таймағай—дәўлеті оның.

Мийнет майданында десе, ол орным.
Жүрегі мәңги жас, қабартса қолын.
Күш-ғайраты арта берсин ылайым,
Белинен қуўаты кетпесин оның.

Бир иске қол урып шайыр я алым,
Қыял сүрип—кейин не болар халым,—
Десе күдирети бар болсын илайым,
Жүректен талұасы қайтпасын оның.

ТАНДЫР ҰАҚҚЫНДА ЕРТЕК

Гөне хәўли
Гөне, пәс дийўал
Пәс курылған тандыры менен,
Жасайтуғын кишкене бир шал,
Кишкене бир кемпири менен.

Жасайтуғын гиришкисиз ҳадал,
Тыныш ғана тәғдири менен.
Пышақ қайрап ермек ушын шал,
Кемпир әўере қамыры менен.

Пенсия бар,
Ғаррылар бийғам,
Ағашлар бар, шийеси де мол,
Бир күни сол тар хәўли-жайдан
Өтетуғын болды үлкен жол.

Усы бир гәп еди тарқаған
Мунайды да, солды да қалды.
Кемпир-ғарры уя бузылған
Кептер киби болды да қалды.

Өз басынан кеширген, билер,
Ойлап көриң онайма ақыр.
Сол хәўлиде жасады олар
Нақ алпыс жыл ғарры хәм кемпир.

Шымылдыққа кирген усында,
Еки улы болды мәрт палұан.
Екеуі де кетти урысқа
Екеуі де қайтпады соннан.

Мине
Жай да бузылар енди,
Тән береді тағы тәғдирге,
Бірақ олар үйренген еді
Алақандай жер хәм тандырға.

Басқармаға қатнамады шал,
Райсоветке бармады кемпир.
Манлайда бар жазылған не хал
Жұрт қатары көрермиз ақыр.

Не қыламыз
Көпке келген той,
Қарсы турып налысақ болмас.
Тийер ақыр бизге хәм бир жай,
Ел-жұрт бар ғой, қаңғыртып қоймас.

Солай болды
Алды олар жай
Хұрмет пенен көшіріп барды,
Жақты жайлар
Нур шашқандай ай
Тап биринши қабаттан алды.

Кемпир шымшып ғаррысын күлсе,
Жымыңлайды шадлы онысы.
Бир шүмектен сууық суу келсе,
Бир шүмектен келер жыллысы.

Гулли палас
Ағаш кровать,

Ыбырсыққа қойған шелек тур...
Бәри яқшы,
Бәри бар
Бірақ...
Бірақ бунда жоқ екен тандыр.

Онсыз олар бир күн тура алмас,
Кеулі толмас берсең жәханды.
Ғарры болса аұзына алмас,
Газ ошақта писирген нанды.

Басқармаға арза берді шал,
Райсоветке қатнады кемпир.
„Тандыры жоқ бул қандай аұхал,
Бул жай болмас, болмаса“ тандыр“.

Басқарма да желке қасыды,
Райсоветте адамлар хайран.
Жилконтордағой шорт кесилді,
„Жоқ, болмайды, өтті ол заман“.

„Тандыр ушын орын жоқ бунда,
Гәп сол—деді ЖЭК тиң баслығы,—
Бәри руксат берсе хәм онда,
„Пожарный“ қол силкип таслады.

„Тандыр деген кимде бар қыял,
Проектке түспеген ақыр!“...
Себеплерин түсинбейді шал,
Дәлиллерге көнбеді кемпир.

Ғаррылардың тийди тисине
„Бірақ“, „кәйдем“, „Ауа—ауалар!“
Сөйтип жүріп тандыр исине
Араласты жасы уллылар.

Баскарма да илаж табады,
ЖЭК дегилер жол тапты акыр.
Соннан үлкен үйдүн жанында
Фаррыларга курылды тандыр.

Қонсыларда қарап қалмады,
Гербиш өрди,
Иследи ылай,
ЖЭК абырайын төмен урмады,
Тандырға да табылды бир жай.

Тандыр питти.
Сол күннен баслап
Мунарланған сәхәрде хәр күн.
Бәлент-бәлент жайлардан асып
Созылады жиңишке түтин.

Бесиклерде сиңген мұрынға
Таныс ийіс хәммеге хәмдам.
Сәхәрден-ақ ашық қапыға
Кирип келер ыссы еки нан.

Еле жасап киятыр олар—
Пәстек ғана тандыры менен.
Үлкен жайда кишкене бир шал
Кишкене бир кемпири менен.

* * *

Сен жақсысаң
Ал мен жаманман,
Сен бар болсаң, мен де аманман.
Мени тас бауыр етти тәбият
Сен әзиз мүсәпир бир зат,
Сен нәлше, мен зауалың болдым.

Сен тиришилиқ, мен әжелиң болдым.
Күндіз болсаң, мен түн боламан,
Сен бар болсаң, пүтин боламан.
Қандай болсамдағы бирақ аманман,
Себеби мен де сендей инсанман.

Бул жаханның дәрғайы кендур,
Жаксы менен жаманы тендур.
Қуяш қызып, от болып тасар,
Бәримизге бирдей нур шашар,
Бирақ мениң қойнымда тас бар,
Соннан сениң көзинде жас бар.
Сен алғансаң қолына шырақ
Мен қурғанман жолыңа дузақ.

Мен жаманман
Жүдә жаманман,
Әуеле мен хәлсиз жыланман.
Аман болса бул басым мениң
Меһир-рәһим қоллаушым мениң
Бир күни зор айдарға болып,
Ысқыраман жолында турып.
Сонда өткир тислерім тәжжал
Көкирегиде урады қанжар.
Хәзирше мен барман, аманман.
Мен жасайман болсамда жаман.
Мениң де бар өмирде ҳаққым
Себеби мен хәм бир тири жанман.
Салалмайсаң сая көзиме
Сақ болғайсаң тек сен өзиңе,
Өмирди солай түсинсең ашнам,
Жаманнан дақ, жақсыдан шыдам.

Сен жақсысаң, ал мен жаманман,
Сен бар болсаң мен де аманман.
Тилегим: жүр аман-сау турып,

Бирақ меннен миннетдар болып.
Мен болмасам, әй жақсы адам
Безип кетер едің дүньядан.

КАНАДА ДҮРКИНИНЕН
КАЛГАРИДЕ СААТ ОН ЕКИ

— Калгари—ковбойлар Ұатаны,
Ковбой—шопан,
Менің атым Жан.
Автобуска марҳамат

қәне,

Қалған гәпти

жолда айтаман...

Шамал ажырық ийисін аңқытып,
Қамастырар көзді аппақ тас.

Бәлент көкте

Турады балқып

Биз бир хәпте сағынған қуяш.

Бетон жолда зымырап желдик

Тыңлап жаздың кеуилли жырын.

— Мине дослар,

Қалаға келдик.

Саатларды туұрылап қойың,

Калгариде саат он еки.

Хәмме саат тилин сүреди

Өзгерместен

Жалғыз меники

Ташкент уақты менен жүреди.

Таулар асып

Суудан өткенде

Саатыма қарап қояман.

Таң атар гез болса Ташкентге

Таң нәшесине сонда тояман.

Калгариде

Он еки хәзир,

Ұа, ұападар

саатым менің—

Минутлардан айналып зыр-зыр

Ташкент,

жетти уақтыңа сениң,

Туұған шәхәрим

Сенде түн жарпы,

Буннан паркы он еки саат.

Ел уйқыда,

Шайырлар ушын

Қайнаған гез таппай қанаат.

Калгариде хәзир

түс уақты,

Жайнап тур күн төбеге жетип.

„Базурганий“ қосығын айтып,

Кең даладан барамыз өтип.

Қызық,

Ковбойлар меканында

Ковбойлардай кәдем

таслайман.

Жер шарының терис жағында

Ташкент уақты менен

жасайман.

АУКЦИОН

— Келиңлер,

утады

ис билген!—

Баржада адамлар кулшынып,

Саудаға

еки бас

ғунажын

Мен оттан секирмеймен!
Сенде жоқ шара.
Билесен бе
Мен киммен, ал, сен ким, бийшара!
Мен тутқынман,
Бирақ билсең тоғай ханыман,
Сен ше,—жай, бир, масқарапаз,
Сорлы бир жан!
Атақ кумар,
Халын билмес, әй көзін шықсын!
Намәрт тәғдир
Мени саған әйледі тутқын!
Хадал күшке соққы берген,
Қуылыққа құдирет—
Мени бенде кәпес еткен
Дүньяға нәлет!
Ыбырсықлар шадланады
Көкирегін керіп,
Арысланды масқарапаз
Қолына беріп.
Мәрт күйінсе
Рәхәтленип күлсеңіз егер.
Нәлет сизге
Тамашаға келген бенделер!

Темир торда
Отлы шеңбер жанды шытырлап.
Арысланның
Төбесінде қамшы тұр зуұлап.
Жаллы жыртқыш
Ийесіне суық тигилді—
Үйретіуші
Әсте оның жанына келді,
Қулағына бир сөз айтты
Еңкейіп оған:
—Надан деме

Мен билемен сени, Арыслан.
Сен тоғайдың патшасысан
Бийшараман мен,
Бир топылсаң
Көз жумғанша пәрше-пәршемен.
Тәғдир усы
Керек бизге ауызбиршилик,
Маған қамшы,
Саған кәпес берді тиришилик.
Сен бир мәртсең
Қыялында сумның сумыман,
Биле билсең тиршиликтің
Сендей қулыман.
Неге керек журттан алған
Хошемет—алғыс,
Сенің отлы ақырғаның
Соққы хәм ғарғыс
Билсең мен хәм ийели қул,
Баслығым қатал,
Ашыұланса
Маған дүнья тар болар дәрхал,
Менде болса дәрт уқып бар,
Ұйле, қанаат,
Ең болмаса хайуанларға
Меҳир, шәпәт.
Бул жайлардың қожасы ким
Менің қасымда!
Бәрха қамшы ойнатады
Менің басымда.
Сен хәм менің
Жағдайымды түсин, тилимди ал,
Тәғдир ушын екеуимиз де
Қулмыз барабар.
Мен арыслан ойнатаман,
Ауа мен—Адам.
Ай соңында қант күтемен,

Қожамнан мен хәм.
Зулым гейде жанға батса
Зарлансам туўлап,
Оннан жаңа
Бәле түсер басыма кулап.
Бул сөзлерге шыдамады
Ыңыранды арыслан,
— Болды, жетти!
Жүрегимди қан қылма инсан!
Үйи күйсин бул дүньяның
Питсин кулқыны!...
Арыслан соң
Отка урды
Өзин жулқынып.....

АЛИШЕР НАҰАЙЫНЫҢ КЕМЕСИ

Әйлемги жол менен айналыўда жер,
Жулдызлар жымыңлап жанып турыпты.
Бес әсирден кейин уллы Әлишер
Тыныш океанда гезип жүрипти.

Ғалмағал тиришиликте қуўдалап заман.
Басына түсти дәрт таптырмай тирек.
Паянсыз дүньяда болғанда сарсаң,
Еле де қалқып жүр тақатсыз жүрек.

Ашшы муз толқынлар көкирегін кесип,
Өмирде тынышлық таба алмаған жан.
Шексиз океанның қойнында гезип,
Барар узақтағы жағыслар таман.

Уллы бир көринис ойлы хәм сырлы
Мәңгилік гәззел ол өмир даўамы,
Бес әсирден кейин кеме болып руўхы,
Бес материк ара жүзер Наўайы.

Мен оны Шығыстың жағысларында
Шығарып салғанман Ванкувер жаққа.
Бүгин Колумб ашқан материгинде,
Бабамның руўхы дуўшар болмақта.

Қаншелли күдиретли, қаншелли уллы,
Азамат елимнің ол бир бөлеги,
Бир бөлек шапақтай қызыл туў киби,
Мине ол—шайырдың үлкен жүреги.

Кеўилим толқынланар, ақылым хайранда,
Жағада турыппан, билгеннен ойла!
Ярым мың жылдан соң баска ықлымда,
Жат жерде ушырасыў келмеген ойға.

Әйлемги жол менен айланыўда жер,
Жулдызлар жымыңлап жанып тур еле,
Ел ушын хызметте уллы Әлишер,
Жаханның океанында гезип жүр еле!

УМЫТЫҰ ҚОСЫҒЫ

Жол шетинде, бийхал жаттым мен,
Хал сорарлық бир жан, киби жоқ.
Жұмысым жоқ бул дүнья менен
Бул дүньяның менде иси жоқ.

Дүнья ушын жалғыз пул болсын,
Жоқ нәрседур сезим хәм ийман.
Маған десе дүнья күл болсын,
Жоқ болайын мейли өзим хәм.

Жаным барда, жүрегим өлген,
Ашық турып көрмейди көзим.

Туұйсқанлар меннен қол үзген,
Кутылғанман дослардан өзім.

Тойдым жоқлық, барлықты көріп,
Тиришилик хәр жолға баслады,
Ақыр мениң суұымды сорып,
Сүйегимди туф деп таслады.

Өкиништен пайда жоқ маған,
Хәсиретимди жутып жатпақпан.
Дүнья мени умытты мен хәм
Енди оны умыта жақпан.

Билегимде уколлар изи,
Мәспен ишкен дәрилериме.
Заман недур, мәкан не өзи,
Билмеймен бул аспан ба, жер ме.

Кашан,
Кайда, кимнен туұылдым,
Мен ким өзи!
Ұатаным кайда?
Жоқ, билмеймен
Билип не қылдым
Кештим—бездим, бәри бийпайда.

Көтеремен қолымды хәлсиз,
Ербеңлейди сүйек билегим.
Умытыұды жырлайман жалғыз,
Жалғыз усы мениң тилегим.

Болды умыт
Бес күнлик өмир,
Ушқын болмас мәңги дүньяға,
Үзилейин деп өзи зорға тур,
Бийқәдир

Қор,
Шомылған муңға...

Жол шетинде бийхал жатырман,
Хал сорарлық бирде адам жоқ.
Дүнья ушын жоқпан, тамамман,
Бундай дүнья мен ушын хәм жоқ,

КАПИТАЛИСТ

„Алпыс жылдан бери әлұан,
Тартысамыз биз хәм сиз.
Сизлер бизди дейсиз—жаман,
Бизлер деймиз—жақсымыз.

Дәрьялар ақпас бир жаққа,
Ой-сезимлер түспес бир изге,
Бизин турмыс сизге жақпас,
Сизин турмыс бизлерге.

Илаж қанша,
Заман басқа
Шыдаұ бизин исимиз.
Сизди қашшан куртар едик,
Өтсе егер тисимиз.

Биз сүликпиз,
Биз қасқырмыз
Хәм түлки хәм хайярмыз,
Сорымызды қайнатыұға
Сизлер хәр уақ таярсыз.

Он жетинши жылы сизди
Нәрестең де—жөргек те,

Сол гезде ме...
 Енди эрман,
 Өкиниш көп жүректе".

Капиталист көзлеринен
 Аян енди бул сөзлер
 Бизге дейди:
 —Кеуйллимен,
 Хош келипсизлер, эзизлер!

МАЗМУНЫ

Әй мен билген, билмеген дүнья	3
Мактаныш сезими	4
Мәңгиліктің елиу төрті	6
Жақты жұлдызлар	7
Биз ислеп атырмыз	8
Әке тилеги	14
Көк сәуле	15
Ана тилим өлмейди	17
Жас шайырларға	19
Дабыл қағың	21
Жалғыздық күсеуі	26
Тау бүркіті	27
Темир данышпанлар	30
Поэзияның қызыл кәрұаны	32
Ақсақал	34
Мәтмуұсаның дуұтары	37
Жердің тәшіуішлері	39
Құмырысқалар урысы	41
Эрман	44
Гүзетіу	45
Ықлас	48
Дүньяға ол келип тәшіуіштің	50
Тынышлықты сүйемен деп ол	51
Тәэжип	51
Атласларыма	52
Найдың тарийхы	54
Тәжик бірәдарыма	56
Гонарар хәм айлық	57
Сен маған тийме	57
Үш бәйит	60
Ғәззел	61
Науайы ғәззелине мухаммес	62
Ғәззел	63
Балалар	64
Аруз хәм бармак	66
Қосық	66
Пайдакүнемлік философиясы	67
Қалама бул, қышлақпа бул	70
Қудай хәм жамаушы	73
Ойлайман, жайнаса хәр жылы бәхәр	74
Тилек	74
Тандыр хакқында ертең	75
Сен жаксысаң	76

Канада дүркининен

Калгариде саат он ски	80
Аукцион	81
Арыслан үйретиүши	83
Алишер Науайының кемеси	86
Умытыу косығы	87
Капиталист	89

На каракалпакском языке

ЕРКИН ВАХИДОВ ЖИВЫЕ ПЛАНЕТЫ СТИХОТВОРЕНИИ

Издательство „Каракалпакстан“

Нукус—1983

Аўдарған: *Ф. Сейтназаров, С. Қаллибаев*
Редакторы *К. Каримов.*
Художник *К. Нәжмөв*
Худ редакторы *И. Кыдыров*
Тех. редакторы *Ж. Досжанова*
Корректор *Б. Файзуллаева*

ИБ № 1312

Терийге берилген ўақты 25-V-1983. Басыўға рухсат етилген ўақты 23. VI. 83. Қағаз форматы 70x108¹/₃₂. Көлеми 2,375 баспа табақ. 4,02 шәртли баспа табақ. 3,57 есап баспа табақ. Тиражы 3000 Баҳасы 40 т. Заказ №649.

„Каракалпакстан“ баспасы. 742000. Нөкис қаласы, К. Маркс көшеси, 9

ҚКАССР Баспа, полиграфия хәм китап саўдасы ислери бойынша Мәмлекетлик комитетиниң „Правда“ ның 50 жыллығы атындағы Нөкис полиграфкомбинаты
742000, Нөкис қаласы, К. Маркс көшеси, 9